

تعارضات روسیه و آمریکا در دوره ریاست جمهوری ترامپ و رویکرد رسانه‌های به آن مهدی هدایتی شهیدانی^۱

چکیده

روابط روسیه و آمریکا یکی از جذاب‌ترین موضوعات برای پژوهشگران حوزه روابط بین‌الملل محسوب می‌شود. در دوره ریاست جمهوری دونالد ترامپ این روابط از نوسانات پیچیده‌ای برخوردار شده است. بخشی از این پیچیدگی به رقابت‌های راهبردی دو کشور و بخشی دیگر به کنش‌های همکاری‌جویانه تاکتیکی آن‌ها مربوط می‌شود. بر این اساس مقاله حاضر درصدد پاسخگویی به این سؤال است که مهم‌ترین تعارضات روسیه و آمریکا در دوره ریاست جمهوری دونالد ترامپ چه مواردی است؟ یافته‌های مقاله نشان می‌دهد که در سه سطح دوجانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی می‌توان تعارضات دو کشور را در مقطع مذکور دسته‌بندی کرد. از جمله محل‌های منازعه می‌توان به موازنه هسته‌ای، اختلافات تجاری، تحریم‌ها در سطوح بین‌المللی، گسترش ناتو به شرق، دخالت در امور داخلی یکدیگر، مسئله اوکراین و سوریه اشاره کرد. در این مقاله پژوهشی به روش «توصیفی-تحلیلی» و با استفاده از بررسی راهبردها، اسناد امنیتی منتشر شده و همچنین تجزیه و تحلیل تصمیمات تقابلی متصدیان حوزه‌های مختلف دو کشور، مؤلفه‌های رفتار راهبردی مؤثر بر گسترش اختلافات دوسویه، تبیین می‌شود.

کلید واژه‌ها: فدراسیون روسیه، ایالات متحده آمریکا، رقابت‌های راهبردی، همکاری‌های تاکتیکی، دونالد ترامپ

^۱. استادیار روابط بین‌الملل گروه علوم سیاسی دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

مقدمه

روابط ایالات متحده با روسیه تابعی از ملاحظات گسترده بین‌المللی است که در تاریخ روابط خارجی این دو کشور ریشه دوانده است. به‌عنوان نمونه، پس از پایان جنگ سرد، روابط این دو بازیگر از سطح دو ابرقدرت هم‌تراز به معادله قدرت برتر و قدرت بزرگ تغییر ماهیت داد. این در حالی است که همچنان ایستارهای دوران جنگ سرد بر موضوعات دوجانبه سایه افکنده بود (سیمبر و هدایتی‌شهیدانی، ۱۳۹۲: ۵۹). همچنین در نتیجه وجود این ذهنیت و واقعیت‌های موجود در توانایی‌های متفاوت دو طرف، رویکردهای تعاملی پساجنگ سرد، تابعی از تلفیق راهبردهای قدیمی و روش‌های نوین دیپلماسی شد.

اهمیت روابط روسیه و آمریکا تا آنجایی است که بسیاری از سیاستمداران جهان، وجود موازنه میان این دو بازیگر را از اولویت‌های تعادل‌بخشی در جهان می‌دانند. زیگمار گابریل^۱ وزیر سابق امور خارجه آلمان در این زمینه معتقد بود که روابط فروپاشیده آمریکا و روسیه بزرگ‌ترین تهدید برای تمامی جهان محسوب می‌شود و عادی‌سازی روابط میان مسکو و واشنگتن یک امر حیاتی برای بهبود اوضاع در جهان است (Sputnik (b), 2017). روابط آمریکا و روسیه از جمله موضوعات بین‌المللی هستند که هرگونه تغییر و تحول در آن بر بسیاری از موضوعات دیگر نظام بین‌الملل تأثیر مستقیم خواهد گذاشت. نکته مهم موجود در روابط دو کشور آن است که بار دیگر استفاده توأمان از رویکردهای اقتصادی-سیاسی علاوه بر رویکردهای ژئوپلیتیکی به‌عنوان ابزار اصلی طرفین در این رابطه معنا یافته است. بنابراین فهم روابط آمریکا و روسیه به ویژه از لحاظ رویکرد رسانه‌ای ضروری می‌باشد.

یکی از مهم‌ترین محورهای مذاکراتی دو طرف در طول سال‌های گذشته به موضوع هسته‌ای ایران و سوریه مربوط می‌شد که هر دو مورد برای ایران بسیار با اهمیت است؛ چرا که زمینه حداکثری برای کنشگری آن‌ها نسبت به موضوعات استراتژیک کشور فراهم شده است. در نتیجه لازم است تا نسبت به شناخت هندسه رفتاری دوجانبه و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر معادله روابطشان بررسی جامعی به‌عمل آید. کیفیت روابط روسیه و آمریکا نوعاً در کیفیت روابط جمهوری اسلامی ایران با هریک از آن‌ها مؤثر واقع می‌شود. موضوع دیگر به شبیه‌سازی رفتار بازیگران در حوزه نظام بین‌الملل نسبت به موارد مشابه مربوط است.

^۱ Gabriel Sigmar

جمهوری اسلامی ایران مانند روسیه همچنان با موضوع تحریم‌ها روبه‌رو است. در نتیجه ضروری است تا تهران از تجربه کشورهای که در مقابله با فرایندهای مشابه تحریمی قرار دارند، استفاده کرده و در روندهای سیاست‌گذاری رسانه‌ای خویش از آن بهره لازم را ببرد. هدف این مقاله پژوهشی آن است تا یک نمای کلی درباره مهم‌ترین جنبه‌های اختلافی میان روسیه و آمریکا در دوره ترامپ و چشم‌انداز آن ارائه گردد. این مقاله درصدد است تا به تبیین راهبردهای بلندمدت و کوتاه‌مدت ایالات متحده و فدراسیون روسیه نسبت به یکدیگر بر اساس استناد به اسناد سیاست خارجی، امنیت ملی، راهبرد دفاعی و راهبرد هسته‌ای طرفین بپردازد و سرانجام رویکردی واقع‌بینانه از آینده روابط روسیه و آمریکا در دوره ترامپ و تأثیر متقابل آن بر امنیت و منافع جمهوری اسلامی ایران ارائه نماید. بر این اساس پرسش اصلی مقاله این است که مهم‌ترین موضوعات اختلافی در روابط میان آمریکا و روسیه در دوره دونالد ترامپ کدام موارد به شمار می‌روند؟ فرضیه مقاله این است که مهم‌ترین موارد اختلافی در روابط روسیه و آمریکا در دوره ترامپ در سه سطح دوجانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی دسته‌بندی می‌شوند. بر این اساس، جنجال‌ها و اتهام‌زنی‌های دیپلماتیک در سطوح دوجانبه، مسائل منطقه‌ای همچون اوکراین، سوریه، شبه‌جزیره کره، تفاوت نگاه طرفین به بازیگری ایران در منطقه، گسترش ناتو به شرق، موازنه هسته‌ای، اختلافات تجاری و تحریم‌ها در سطوح بین‌المللی قابل بررسی خواهند بود.

چارچوب نظری: رئالیسم ساختاری

برای درک رفتار رقابتی قدرت‌های جهانی در خصوص یکدیگر ابتدا باید به این نکته مهم توجه شود که ساختار سیستم جدید بر اساس مدل موازنه قدرت توصیف می‌گردد. با پایان جنگ سرد و شکل‌گیری سیستم هژمونیک در نظام بین‌الملل، برخی از مرگ نظریه موازنه قوا صحبت به میان می‌آوردند. اگرچه سیستم هژمونیک اکثر فرضیه‌های رئالیسم را به چالش کشیده بود، اما واقعیات سیاست بین‌الملل و کاهش قدرت آمریکا، موجب شد تا بار دیگر درباره کارآمدی نظریه موازنه قوا در شرایط بی‌ثباتی و ثبات صحبت شود. نظریه موازنه قوا با این فرض شروع می‌شود که دولت‌ها در حالت حداقلی خواهان حفظ خود و در حالت حداکثری خواهان استیلای جهانی هستند و برای نیل به این اهداف از دو نوع ابزار استفاده می‌کنند. نخست، تلاش‌های داخلی: از جمله افزایش توانایی اقتصادی، نظامی و اتخاذ

استراتژی هوشمندانه. دوم، تلاش‌های خارجی: گسترش و تقویت اتحادهای خودی و یا تضعیف اتحادهای مخالف. بازی استراتژیک خارجی نیاز به دو یا چند بازیگر خواهد داشت. شرط همزیستی بازیگران در این سیستم، مبتنی بر خودیاری است. در سیستم موازنه قوا برای نظم‌بخشیدن به تداوم تعارضات منطقه‌ای، جایگاه دولت‌ها بر رفتار آن‌ها تأثیر می‌گذارد. در واقع دولت‌ها برای توازن قدرت تلاش می‌کنند. همچنین یکی از بایسته‌های این فضا، این اصل است که عرصه سیاست بین‌الملل به‌عنوان زمین بازی رقابت در نظر گرفته می‌شود و سرنوشت هر دولت بستگی به پاسخ آن به رفتارهای دولت‌های دیگر دارد. در نتیجه چنین برداشتی، می‌توان متصور شد که رقابت موجب می‌شود تا رقابت‌کنندگان تمایل داشته باشند در جایگاه یکسانی قرار داشته باشند و تأثیر رقابت میان آن‌ها صرفاً محدود به عرصه نظامی نیست (هدایتی‌شهیدانی، ۱۳۹۵: ۱۷).

اما به جز جنبه‌های رقابتی، روابط قدرت‌های بزرگ در سیاست بین‌الملل، از «الگوی کنش عقلانی» برای پرهیز از منازعه استراتژیک تبعیت می‌کنند. این بازیگران در زمینه «پرهیز از فاجعه» شریک محسوب خواهند شد. این موضوع آن‌ها را به‌سوی توسعه هنجارهای مشخص و نیز پذیرش این نکته که الزام‌هایی برای رفتارهایشان نیاز می‌باشد، سوق می‌دهد. این مدل را می‌توان رقابت همکاری‌جویانه نامید. هدف این کار، تثبیت شرایط ساختار بین‌الملل برای دستیابی به نظامی هماهنگ است. یک نظام هماهنگ به این معنا نیست که رقابت میان قدرت‌های بزرگ وجود ندارد و نزاع برای کسب قدرت میان اعضا رخ نمی‌دهد. در یک نظام هماهنگ هر تغییر مهم و عمده در وضعیت موجود باید از طریق توافق عمومی اعضا حاصل شود (متقی، ۱۳۹۲: ۱۷۰-۱۶۸).

بحران دیپلماتیک در روابط روسیه و آمریکا: حواشی مربوط به انتخابات ۲۰۱۶ آمریکا

برای شناخت لایه‌های ارتباطی واشنگتن با مسکو، باید آن را در چارچوب روابط دوجانبه و نیز روابط ساختاری در سیاست بین‌الملل تحلیل کرد. ترامپ در اولین نطق سالانه خود در کنگره، مسکو را در کنار پکن به‌عنوان رقبای جهانی ایالات‌متحده توصیف کرد که درصدد تضعیف جایگاه واشنگتن هستند. با این حال، روابط کابینه ترامپ با روسیه تحت تأثیر

فضایی بود که در آمریکا به واسطه نقش روسیه در انتخاب دونالد ترامپ موجب جنجال‌های فراوانی شده بود. ترامپ یک هفته پس از آغاز کار خود به‌عنوان رئیس‌جمهور آمریکا در ژانویه ۲۰۱۷ با پوتین به مدت ۵۰ دقیقه به گفتگو پرداخت. در این گفتگو دو طرف بر بهبود روابط و انجام دیدار دوجانبه تأکید داشتند. اما این تأکیدات تنها روی خوش سکه قلمداد می‌شد. چرا که در اوایل ماه مارس ۲۰۱۷، ارتش آمریکا روسیه را متهم کرد که موشک‌های «کروز SSC-8» خود را به حالت آماده‌باش درآورده است. از نظر ارتش آمریکا این مسئله در تضاد با معاهده هسته‌ای میان‌برد سال ۱۹۸۷ قرار داشت و به‌نوعی تهدید ناتو قلمداد می‌گردید (Majumdar, 2017).

کمی قبل‌تر یعنی در ماه فوریه، ترامپ نیز شخصاً ارائه مطالبات از روسیه را آغاز کرده بود. او از روسیه درخواست کرد تا کنترل حاکمیتی اوکراین بر شبه‌جزیره کریمه را به کی‌یف بازگرداند. از این مقطع (یعنی بهار سال ۲۰۱۷) شاهد وقوع کنش‌های تهاجمی و مرحله‌ای در رفتار آمریکا نسبت به روسیه بر اساس اختلافات موجود در سطح نظام بین‌الملل میان طرفین هستیم. به‌عنوان نمونه در ۲۵ مارس ۲۰۱۷ (۵ فروردین ۱۳۹۶)، آمریکا در راستای قانون منع گسترش تسلیحاتی ایران، کره شمالی و سوریه، تعداد ۸ شرکت روسی را مورد تحریم قرار داد (Sputnik (a), 2017).

در حدود یک ماه بعد و به بهانه انجام حملات شیمیایی خان‌شیخون در سوریه توسط دولت این کشور، آمریکا یکی از پایگاه‌های هوایی ارتش سوریه را در ۷ آوریل ۲۰۱۷ (۱۸ فروردین ۱۳۹۶) موشک‌باران کرد. دیمیتری مدودیف در این باره اظهار داشت که انجام این حمله، آمریکا را در شرایط جنگ با روسیه قرار داده است.

بحران دیپلماتیک میان روسیه و آمریکا در ماه‌های ابتدایی ریاست جمهوری ترامپ را می‌توان محصول تصمیم باراک اوباما در اخراج ۳۰ دیپلمات روس از آمریکا در دسامبر ۲۰۱۶ (شهریور ۱۳۹۵) نیز دانست. این تصمیم در پاسخ به شائبه دخالت مسکو در انتخابات ریاست جمهوری آمریکا به مرحله اجرا گذاشته شد. با این حال نکته دیگری که باید به آن پرداخته شود، اهمیت دیدار پسر دونالد ترامپ با یک وکیل روسی بود که به‌عنوان اصلی‌ترین ابزار مخالفان ترامپ برای تحت فشار قرار دادن او مورد استفاده قرار گرفت. به‌طوری که بر

¹ Dmitry Medvedev

اثر شدت فشارها تعداد زیادی از همکاران ترامپ را مجبور به استعفا کردن نمود. به نظر می‌رسد بحرانی که بر اثر شائبه دخالت روسیه در انتخابات ۲۰۱۶ آمریکا تاکنون بر روابط دوجانبه آنان تأثیر گذاشته است، از جمله مواردی باشد که تا پایان دوران ریاست جمهوری ترامپ دارای اهمیت تعیین‌کننده بر تعاملات دو کشور و فضای ارتباطی آن‌ها در آینده نیز باشد.

کاتسا؛ نماد راهبرد محدودسازی آمریکا نسبت به روسیه

ترامپ در شش ماه اول ریاست جمهوری خود تلاش کرد تا الگوی مبتنی بر همکاری و رقابت هم‌زمان را در ارتباط با روسیه در پیش بگیرد. او در سخنرانی خود در ورشو، پایتخت لهستان، از روسیه درخواست کرد تا از حمایت ایران و سوریه دست بردارد. با این حال یک روز بعد و در حاشیه اجلاس G20 در هامبورگ آلمان، با پوتین دیدار داشت که از آن دیدار به‌عنوان یک افتخار یاد کرد (Guardian, 2017). در دوم اوت ۲۰۱۷، (۱۱ مرداد ۱۳۹۶) ترامپ «قانون مقابله با دشمنان آمریکا از طریق تحریم‌ها» معروف به کاتسا را که پیش‌تر در سنا به تصویب رسیده بود، امضا کرد. بر اساس این قانون - که روسیه و ایران را هدف قرار می‌دهد - معین شد تا تحریم‌های قبلی بر ضد روسیه از مارس ۲۰۱۴ به قوت خود باقی بماند. علاوه بر آن، این قانون در حوزه‌هایی همچون امنیت سایبری، پروژه‌های مربوط به نفت خام، مؤسسات مالی، مسایل حقوق بشری، دور زدن تحریم‌ها، معامله با بخش‌های دفاعی و اطلاعاتی روسیه، صادرات خطوط لوله، و انتقال سلاح به سوریه از دولت درخواست می‌کند تا اقدامات فراگیری را به انجام برساند. وجه تمایز این قانون با موارد قبلی در آن بود که رئیس‌جمهور بدون نظر کنگره، نمی‌تواند نسبت به برخی موضوعات، هیچ‌گونه استثنایی قائل شود. در روسیه این قانون با واکنش‌های بسیار تندی همراه بود. مدویدف از آن تحت عنوان جنگ تجاری تمام‌عیار علیه روسیه یاد کرد (Газета.ru, 2017).

اگرچه ترامپ مجبور بود تحت این قانون، در کنار نام ایران و کره شمالی، روسیه را نیز بگنجانند، اما در هنگام امضای آن اظهار داشت که ممکن است برخی از مفاد آن را اجرا نکند. نمود واقعی این اظهارات خود را در تأخیر اجرای قانون به نمایش نهاد. کاخ سفید پس از

¹. Countering America's Adversaries Through Sanctions Act, (CAATSA)

دو ماه و به موازات افزایش فشارهای سنا و کنگره و ۲۶ روز پس از پایان ضرب‌الاجل اجرای تحریم‌ها، یک فهرست از مقامات و شرکت‌های روسی را منتشر کرد که مشمول تحریم‌های ایالات متحده می‌شد.

به‌طور کلی، آنچه پس از ارزیابی میزان تمایل و اراده ترامپ و همکارانش در کاخ سفید در مورد قانون تحریم‌های کاتسا قابل احصاء است، چند نکته می‌باشد: اول آنکه ترامپ تلاش دارد تا تمرکز بیشتری را متوجه چین نماید و از تحریک هم‌زمان و فزاینده روسیه خودداری می‌کند. همچنین عدم تمایل او به پیگیری صریح قانون تحریم‌ها نسبت به روسیه، به این مسئله مربوط می‌شود که احتمال نزدیکی هرچه بیشتر مسکو به پکن در آینده نزدیک محتمل است، فلذا تقبل هزینه این ائتلاف برای واشنگتن بسیار تصاعدی خواهد بود. و نکته سوم به چگونگی مدیریت رفتار روس‌ها از طریق فرایندهای مشارکتی و نه تنبیهی از سوی آمریکایی‌ها مرتبط است. عدم کارایی تحریم‌ها بر اساس اهداف پیش‌بینی شده و پاسخ متقابل روسیه به این تحریم‌ها، و همچنین وجود سازوکار مشارکت در عین رقابت^۱ در روابط طولانی‌مدت مسکو- واشنگتن از جمله موانعی هستند که اجازه کنش بدون محدودیت را از کابینه ترامپ در موضوع مهار روسیه از طریق کاتسا سلب کرده است.

جایگاه روسیه در سند امنیت ملی ۲۰۱۷ آمریکا

انتشار سند امنیت ملی آمریکا در دسامبر ۲۰۱۷ (آذر ۱۳۹۶)، یکی از نقاط عطف در روابط میان ایالات متحده و روسیه به شمار می‌رفت. در این سند ۱۷ بار از روسیه در موقعیت‌های مختلف یاد شده است و این کشور را به‌عنوان یک رقیب تجدیدنظرطلب معرفی می‌کند. نام بردن از روسیه و البته چین به‌عنوان رقبای جهانی آمریکا منعکس‌کننده نگرانی در داخل دولت ترامپ درباره این «قدرت‌های تجدیدنظرطلب»^۲ است. بر این اساس در بخش ابزارهای دیپلماسی اقتصادی، این سند بار دیگر رویکردهای سنتی اجبارآمیز در حوزه اقتصادی را که آمریکا درباره تهدیدات امنیتی خود از جمله روسیه به کار می‌بست، مورد تأکید قرار می‌داد: «ابزارهای اقتصادی از جمله تحریم‌ها و اقدامات ضدپولشویی و ضدفساد می‌تواند اجزای مهمی از استراتژی‌های گسترده برای بازدارندگی، اعمال فشار و محدود

^۱ Adversary Partnership

^۲ revisionist powers

ساختن دشمنان باشد. ما با شرکای همسو برای حمایت از ابزارهای دیپلماسی اقتصادی علیه تهدیدهای مشترک همکاری خواهیم کرد. فشار اقتصادی چندجانبه اغلب مؤثرتر است، چراکه این امر توانایی دولت‌های هدف را برای انجام اقداماتی جهت دور زدن تحریم‌ها محدود می‌سازد و اراده مشترک را به نمایش خواهد گذاشت» (NSS U.S., 2017: 34). بنابراین یک خط تداوم در پیگیری رویکرد محدودسازی و کنترل بازیگرانی همچون روسیه را که از دوره اوباما و در قالب تحریم‌ها آغاز شده بود، در زمان ریاست جمهوری دونالد ترامپ نیز قابل مشاهده بود. در پایان سال اول ریاست جمهوری ترامپ، روابط آمریکا و روسیه تحت تأثیر اختلافات دیپلماتیک دوجانبه منبعت از موضوع دخالت روسیه در انتخابات آمریکا و همچنین موضوعات بین‌المللی همچون تصمیم به تحویل موشک‌های آمریکایی ضدتانک به دولت اوکراین و اتهام آمریکا به روسیه مبنی بر عدم تلاش برای تداوم آتش‌بس در سوریه قرار داشت.

سند راهبرد دفاع ملی و بازنمایی تهدیدات روسی در آمریکا

دامنه اختلافات و تنش دیپلماتیک میان روسیه و آمریکا خود را در آغاز سال ۲۰۱۸ بسیار پررنگ‌تر به نمایش گذاشت. در ۱۹ ژانویه ۲۰۱۸ (۲۹ دی ۱۳۹۶) برای اولین بار جیمز ماتیس^۱ وزیر دفاع کابینه ترامپ- از سند راهبرد دفاع ملی آمریکا رونمایی کرد. این سند با سند راهبرد نظامی ایالات متحده که توسط رئیس ستادکل ارتش منتشر می‌شود، متفاوت است. از حیث تهدیدشناسی، تبیین چالش‌ها و تغییرات محیطی در نظام بین‌الملل این سند شباهت‌های زیادی با سند راهبرد امنیت ملی داشت. چرا که در آن به ظهور بلندمدت و راهبردی رقابت میان قدرت‌های بزرگ همچون قرن نوزدهم به‌عنوان مهم‌ترین چالش پیش‌روی ایالات متحده اشاره شده است. در واقع موضوع رقابت میان قدرت‌های بزرگ خود را به جای مبارزه با تروریسم تبدیل به دغدغه اصلی تصمیم‌سازان حوزه دفاعی ایالات متحده آمریکا کرده است. با وجود آن‌که در چارچوب فضای عملیاتی مربوط به محیط امنیتی در آینده ۵ تهدید (چین، روسیه، ایران، کره شمالی و تروریسم) توسط سند مذکور مورد اشاره قرار گرفته بود، اما نوک پیکان حملات آن متوجه دو قدرت بزرگ یعنی روسیه و چین بوده که از آن‌ها تحت عنوان قدرت‌های تجدیدنظرطلب یاد کرده است. چین و روسیه

^۱. James Norman Mattis

دو بازیگری هستند که به اعتقاد این سند درصدد اعمال تغییرات گسترده در نظم بین‌المللی و ترسیم آن بر اساس الگوهای اقتدارگرایانه مطلوب خود هستند (NDS, 2018: 2). در مورد روسیه سند اشاره دارد که این کشور درصدد سلطه بر کشورهای پیرامون و تصمیمات حکومتی، اقتصادی و دیپلماتیک آن‌ها و همچنین در پی به شکست کشاندن ناتو و تغییر ساختار امنیتی و اقتصادی اروپا و غرب آسیا در راستای شرایط مطلوب خویش است. علاوه بر این، عنوان شده که استفاده روس‌ها از فناوری‌های در حال ظهور برای بی‌اعتبارسازی و تخریب روندهای دموکراتیک در گرجستان، کریمه و شرق اوکراین به اندازه کافی نگران‌کننده است، اما وقتی این موارد در کنار گسترش و مدرن‌سازی زرادخانه هسته‌ای روسیه قرار می‌گیرد، چالش روسیه آشکارتر می‌شود.

تأثیر مسئله موازنه هسته‌ای بر روابط روسیه و آمریکا

در سند بازبینی وضعیت هسته‌ای آمریکا (ژانویه ۲۰۱۸) همچون دو سند پیشین بر اهمیت ارتقای توان هسته‌ای کشور آمریکا در مقابل رقاباتی همچون روسیه تأکید فراوان شده است. بر اساس این سند، مقامات هسته‌ای آمریکا به این نتیجه رسیده‌اند که قدرت ویرانگری بیش از اندازه تسلیحات هسته‌ای ایالات متحده عملاً توان استفاده و به‌کارگیری آن‌ها را به صفر رسانده است. این مسئله موجب شد تا برای مقابله با تهدیدهایی همچون روسیه به ارائه گزینه‌هایی نظیر تشکیل ارتش فضایی مبادرت ورزند که ضمن برخورداری از عملکرد پایین‌تر و شدت ویرانگری کمتر، از میزان بازدارندگی بیشتری در برابر دشمنان بالقوه‌ای همچون روسیه که می‌توانند در چارچوب هسته‌ای با آمریکا مقابله کنند، برخوردار باشند. بنابراین علاوه بر زیرپانهادن بسیاری از دغدغه‌های عدم گسترش تسلیحات هسته‌ای، این سند در حال ایجاد زمینه برای ساخت و همچنین استفاده از تسلیحات هسته‌ای کم‌شدت در منازعات آتی آمریکا می‌باشد و در تلاش است تا کارایی و تهدیدات ناشی از تسلیحات هسته‌ای را باورپذیرتر جلوه دهد. استدلال این تفکر بر اساس این احتمال بنا نهاده شده است که ممکن است در آینده‌ای نزدیک روس‌ها اقدام به انجام یک عملیات و یا

حمله هسته‌ای کوچک علیه ایالات متحده کنند و در نتیجه آن آمریکا مجبور به عقب‌نشینی باشد (NPR, 2018: 7-31).

اگرچه بخش ششم این سند، تهدیدات هسته‌ای علیه آمریکا را از سوی ۴ کشور روسیه، چین، کره شمالی و ایران منبعث می‌داند، اما توجه اصلی خود را به توانمندی‌های روسیه معطوف کرده است. در سند ضمن توجه به توانمندی‌های هسته‌ای روسیه بر این مساله تأکید شده که کرملین در تلاش برای متنوع کردن قابلیت هسته‌ای خود است تا بتواند بر آمریکا برتری راهبردی داشته باشد. انتشار اسناد راهبردی آمریکا در آغاز سال ۲۰۱۸ با مخالفت شدید مقامات وزارت خارجه روسیه روبه‌رو شد. آن‌ها اعلام مواضع این چینی از سوی واشنگتن را به‌عنوان موضعی غیردوستانه و خصمانه تلقی کردند که درصدد مخدوش ساختن تصویر روسیه در جهان و تلاش برای آغاز رقابت‌های تسلیحاتی دوران جنگ سرد می‌باشد (МИД РФ, 2017). ترامپ در راستای سند بازبینی وضعیت هسته‌ای آمریکا، در اکتبر ۲۰۱۸ اعلام کرد که کشورش را از پیمان منع موشک‌های هسته‌ای میان‌برد خارج می‌کند. پیمانی که در سال ۱۹۸۷ بین آمریکا و اتحاد جماهیر شوروی امضا شد و هدف از آن نابودی موشک‌های کوتاه‌برد و میان‌برد بود. بسیاری از تحلیل‌گران این اقدام آمریکا را غیربشردوستانه و غیرمسئولانه دانسته‌اند. پوتین نیز در واکنش به این اقدام، اظهار داشت که پاسخ روسیه به هرگونه تجاوز هسته‌ای، مرگبار و ویران‌کننده خواهد بود (MOSCOW Times, 2018).

تعارضات دوجانبه در سال ۲۰۱۸: ادامه تحریم‌ها، انتخاب مجدد پوتین و ماجرای سالزبری

به غیر از انتشار اسناد راهبردی که نمایان‌گر اوج اختلاف میان آمریکا و روسیه در دوران ریاست جمهوری ترامپ به حساب می‌آمدند، تحریم مقامات سیاسی و اقتصادی روسیه توسط وزارت خزانه‌داری آمریکا در ۳۰ ژانویه ۲۰۱۸ (۱۰ بهمن ۱۳۹۶) از جمله مهم‌ترین موارد قابل اشاره در تعارضات طرفین به‌شمار می‌رفت. اگرچه اجرای این تحریم‌ها نسبت به همه افراد فهرست کرملین به انجام نرسیده است، اما وضع تحریم نسبت به اصلی‌ترین

¹ . Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty (INF Treaty)

اعضای دولت روسیه به‌منزله استفاده نامحدود از ابزارهای اجبارآمیز در تعاملات دوجانبه برای ایجاد محدودیت در مقابل اقدامات روسیه به‌شمار می‌رفت. با آغاز انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۱۸ روسیه و پس از آنکه اکثر نظرسنجی‌ها حکایت از پیروزی مطلق پوتین داشت، در آمریکا رسانه‌ها و برخی از مقامات سعی در کوچک نشان دادن نمادهای برتری پوتین در دور جدید ریاست جمهوری‌اش داشتند. صحبت‌های پوتین در روز اول مارس ۲۰۱۸ (۱۰ اسفند ۱۳۹۶) پیرامون پیشرفت‌های صنایع موشکی روسیه توسط مقامات دولت ترامپ نوعی فرافکنی تعبیر شد که بر انجام اقدامات تخریب‌کننده صلح و ثبات بین‌المللی و عدم پایبندی به تعهدات مندرج در پیمان‌های دوجانبه و بین‌المللی از سوی روسیه دلالت داشت. با این وجود، جیمز ماتیس معتقد بود که سیستمی که پوتین از آن صحبت می‌کند، سال‌ها به‌زمان نیاز دارد تا بتواند در اختیار ارتش فدراسیون روسیه قرار گیرد (World Affairs, 2018).

واقعه مسمومیت مشکوک جاسوس دوجانبه روسی در منطقه سالزبری لندن - سرگی اسکریبال - در ۴ مارس ۲۰۱۸ (۱۳ اسفند ۱۳۹۶) موجب شد تا با پیشنهاد شورای امنیت ملی آمریکا و در حمایت از مواضع انگلستان، دونالد ترامپ دستور اخراج ۶۰ دیپلمات روسی و تعطیلی کنسولگری روسیه در سیاتل را صادر کرد. اسکریبال یکی از عوامل سرویس اطلاعات خارجی روسیه بود که در سال ۲۰۰۴ به جرم خیانت به کشور به زندان محکوم شد. وی سال ۲۰۱۰ در جریان «مبادله جاسوس‌ها»، با عوامل دستگیرشده روسیه در آمریکا مبادله شد و سپس به انگلیس رفت (Коммерсантъ, 2018). به نظر می‌رسد، ماجرای مسمومیت وی نوعی رویکرد سنتی غرب در مواجهه با روسیه باشد که در آن کسانی که به جرم خیانت به کشور محکوم شده‌اند و در غرب ساکن هستند، بهترین مورد برای هدف‌گیری علیه روسیه به‌شمار می‌روند. بر این اساس، غرب طی یک رویکرد هدفمند در دوره‌ای که در سایر زمینه‌ها امکان مهار روسیه برایش دشوار می‌نماید، به موضوعات انسانی ورود می‌کند تا بتواند فشار مضاعف بین‌المللی را علیه مسکو سازمان‌دهی کند. اخراج هم‌زمان تعداد زیادی از دیپلمات‌های روس از کشورهای اروپایی و عضو ناتو از مهم‌ترین نتایج این واقعه به‌شمار می‌رفت.

تعارضات بین‌المللی؛ ادامه جنگ در سوریه، فضای ابهام در تحولات اوکراین

بحران سوریه: در سال ۲۰۱۸ علاوه بر موضوعات دوجانبه، مباحث بین‌المللی نیز بر روابط روسیه و آمریکا سایه افکنده بودند. در آوریل ۲۰۱۸، ایالات متحده با ادعای این مطلب که دولت سوریه علیه مخالفان از سلاح شیمیایی استفاده کرده است، اقدام به حملات موشکی علیه برخی مواضع کشور سوریه کرد. بیشتر موشک‌های پرتاب‌شده توسط سامانه‌های ضد موشکی ارتش سوریه که توسط متخصصان روسی در حال اجرا بود، مورد هدف قرار گرفتند و تعداد کمی از آن‌ها به هدف اصابت کردند. موشک‌باران مواضع ارتش سوریه توسط آمریکا و دفع این حملات توسط سامانه‌های ضد موشکی روسیه، در محافل رسانه‌ای گمانه‌زنی‌های زیادی را ایجاد کرد مبنی بر این که احتمال وقوع یک درگیری میان دو قدرت بزرگ هسته‌ای هر لحظه نزدیک‌تر خواهد شد. اما با توجه به آنکه در طول جنگ سرد، الگوی «پرهیز از فاجعه» توسط قدرت‌های بزرگ تجربه شده بود، همین الگو در مدیریت بحران‌های پساجنگ سرد نیز مورد استفاده آنان قرار گرفته است. بر اساس این الگو، هنگامی که در جریان وقوع یک بحران، آستانه تصادم منافع دو قدرت هسته‌ای به حساس‌ترین زمان خود نزدیک شود، رویکردهای گفت‌گویی و استفاده از مذاکره برای کاهش آثار مواجهه در دستور کار قرار خواهد گرفت. به همین دلیل در شرایط فعلی بحران سوریه که دولت و ارتش این کشور به پشتوانه حمایت‌های متحدان منطقه‌ای خود (ایران و حزب‌الله لبنان) و روسیه توانسته بر بخش قابل توجهی از جغرافیای این کشور دوباره مسلط گردد، شاهد شکل‌گیری دوباره روندهای متضاد واشنگتن و مسکو پیرامون چگونگی مدیریت آن هستیم.

آمریکایی‌ها برای رسیدن به اهداف مد نظر خود در سوریه، از هیچ اقدامی حتی تحویل انواع تسلیحات شیمیایی به گروه‌های تروریستی برای استفاده از آن‌ها علیه نیروهای سوری و متحدان آن‌ها رویگردان نبوده‌اند (اندرسون، ۱۳۹۶: ۱۷۲-۱۷۰). دونالد ترامپ که ابتدا ادعا می‌کرد هدف اصلی‌اش در سوریه تشدید مبارزه با گروه تروریستی داعش خواهد بود، عملاً همان رویکرد دولت قبلی آمریکا یعنی، تشدید اقدامات برای سرنگونی دولت قانونی سوریه را در پیش گرفت. در عین حال، آمریکایی‌ها با آگاهی از نقش مسکو در

¹. Disaster Avoidance

جلوگیری از تحقق اهداف آنها در سوریه، با گسترش جنگ روانی و نیز افزایش فشارهای دیپلماتیک به روسیه، در صدد تغییر موضع مسکو در قبال بحران سوریه و کاهش حمایت آن از دولت دمشق و یا کم رنگ کردن حضور نظامی روسیه در سوریه و ایجاد شکاف در همکاری‌های راهبردی تهران و مسکو در سوریه هستند.

بحران اوکراین: این بحران یکی از مهم‌ترین موضوعاتی است که از سال ۲۰۱۴ تاکنون همچنان بر روابط آمریکا و روسیه سایه افکنده است (بهمن، ۱۳۹۳: ۵۸). رفتار آمریکا در مورد بحران اوکراین از وجود یک تناقض‌ناما رنج برده است. این ویژگی هم در دوران باراک اوباما و هم در دوره دونالد ترامپ مشهود بوده است. بر اساس این تناقض‌ناما، باراک اوباما در روز نخست به قدرت رسیدن مخالفان اوکراینی اعلام کرد که اوکراین صفحه بازی شطرنج سیاسی دوران جنگ سرد نیست و لزومی ندارد که کرملین خود را بازنده این مبارزه تصور کند، اما به دنبال الحاق شبه جزیره کریمه به روسیه، هشدار داد که مداخله نظامی مسکو در اوکراین هزینه‌هایی همراه خواهد داشت. ترامپ نیز به دنبال آن بود که حل بحران اوکراین را بر اساس در نظر گرفتن مطلوبیت‌های مسکو به پیش برد، اما اخبار مربوط به فروش تسلیحات پیشرفته و آموزش نیروهای ارتش اوکراین توسط افسران آمریکایی، در کنار بازتولید مداوم اخبار عضویت اوکراین در ناتو موجب پیچیدگی ابعاد بین‌المللی این بحران شده است.

اوباما به بهانه اقدام روسیه در الحاق خاک شبه جزیره کریمه و حمایت از استقلال طلبان شرق اوکراین، تحریم‌های زیادی را علیه مسکو اعمال کرد. گمان بر این بود که دولت ترامپ تحریم‌ها را علیه مسکو لغو خواهد کرد، چرا که در وعده‌های انتخاباتی خود از حل بحران در روابط دو جانبه سخن گفته بود. اما بعد از روی کار آمدن، ترامپ شرط برداشتن تحریم علیه مسکو را تغییر موضع روسیه در قبال اوکراین اعلام کرد. به هر حال هیچ نشانی از تغییر رویه آمریکا در قبال کریمه (شبه جزیره راهبردی در شمال دریای سیاه و شرق اوکراین) بعد از انتخاب ترامپ وجود ندارد. همین موضوع احتمالاً روابط آمریکا با مسکو را در دو سال باقی مانده از دوره ریاست جمهوری ترامپ را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

حمایت تسلیحاتی آمریکا از دولت غرب‌گرای اوکراین در حین جنگ در شرق این کشور (پرتو، ۱۳۹۳)، در فضای پس از آتش‌بس مینسک ۲ همچنان ادامه یافته است. در سوم جولای ۲۰۱۶ (۱۳ تیر ۱۳۹۵)، دولت باراک اوباما، نخستین محموله رادارهای پیشرفته آمریکایی را تحویل اوکراین داد. این محموله شامل رادارهای ردیابی تسلیحاتی از نوع AN/TPQ-49 و AN/TPQ-36 بود که برای شناسایی و نابودی تسلیحات سنگین نظیر توپخانه طراحی شده‌اند. ارتش آمریکا سال‌ها از چنین رادارهایی استفاده می‌کرد اما این اولین بار بود که چنین تجهیزاتی در اختیار ارتش اوکراین قرار می‌گرفت. مسلح کردن ارتش اوکراین در دولت دونالد ترامپ نیز با سرعت بیشتری در جریان است. در آگوست ۲۰۱۷، مقامات پنتاگون به کاخ سفید پیشنهاد دادند تا سلاح‌های ضدتانک پیشرفته هرچه سریعتر در اختیار اوکراین قرار داده شود. این تسلیحات که سامانه Javelin نام دارد، حدود ۵۰ میلیون دلار ارزش دارد. در ۳۰ آوریل ۲۰۱۸ (۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۷) خبر تحویل این سامانه به اوکراین از سوی وزارت خارجه آمریکا تایید شد (Mehta & Gould, 2018). پیش از این، در بودجه نظامی ۲۰۱۸ آمریکا نیز برای اولین بار تخصیص بودجه ۵۰۰ میلیون دلاری برای اوکراین در نظر گرفته شده بود (Stolberg, 2017).

جیمز ماتیس، وزیر دفاع آمریکا نیز در سفر ماه آگوست ۲۰۱۷ خود به کی‌یف، از برنامه تحویل ۱۷۵ میلیون دلار جنگ افزار به صورت رایگان به این کشور خبر داد (Idrees & Polityuk, 2017). به طور کلی پافشاری واشنگتن بر حمایت تسلیحاتی از اوکراین، از سوی مسکو به‌عنوان مداخله در امور داخلی تلقی می‌شود و ممکن است در روابط آینده کرملین و کاخ سفید تأثیرگذار باشد. زیرا رفتار هر دولت یا واحد سیاسی در صحنه روابط و مناسبات جهانی تحت تأثیر رفتار سایر دولت‌ها قرار دارد و بازیگران راهبردهای خود را در جهت حفظ امنیت و مصونیت از تعارض دیگران ترسیم می‌کنند.

نشانه‌های کنش و انعطاف تاکتیکی در روابط دو جانبه

علی‌رغم وجود رویکرد تقابلی در ارتباط با مسکو از سوی واشنگتن، شاهد ظهور روندهای بازگشت‌پذیر در روابط دو کشور در تابستان ۲۰۱۸ بوده‌ایم. در این چارچوب، دونالد ترامپ در ۸ ژوئن خواستار پذیرش مجدد روسیه در گروه G7 شد که در سال ۲۰۱۴ و به دنبال

¹. Minsk II

وقایع اوکراین از آن اخراج شده بود؛ اگرچه این پیشنهاد هم از سوی روسیه و برخی مقامات اروپایی رد شد. نقطه اوج بازگشت‌پذیری روابط دو کشور در دیدار روسای جمهور در ۱۶ جولای ۲۰۱۸ (۲۵ تیر ۱۳۹۷) در هلسینکی فنلاند بود.

نتایج نشست هلسینکی اگرچه از سوی دموکرات‌ها و برخی از جمهوری‌خواهان شرم‌آور و رسوایی سیاسی قلمداد شد، اما در بردارنده چندین پیام مهم بوده است. در نشست خبری پس از این دیدارها، دونالد ترامپ از اینکه از همتای روس خود برای دخالت در انتخابات آمریکا انتقاد کند، خودداری کرد. با این حال ترامپ پس از بازگشت به آمریکا، در مصاحبه با شبکه CBS در چرخشی ۱۸۰ درجه‌ای، مداخله روسیه در انتخابات آمریکا و گزارش آژانس‌های اطلاعاتی آمریکا را در این زمینه تایید کرد و اظهار کرد که این موضوع را به پوتین نیز گفته و مسئولیت‌پذیری او را در این زمینه خواستار شده است (CBS news, 2018).

ترامپ در نشست هلسینکی همچنین به یافته‌های سرویس‌های امنیتی آمریکا درباره دخالت‌های مسکو با شک و تردید نگریسته بود و درخواست برخی از قانونگذاران کشورش برای اعمال تحریم‌های سنگین‌تر و دیگر اقدامات تنبیهی علیه روسیه را زیر سؤال برده بود. بررسی نتایج نشست هلسینکی بیان‌گر این واقعیت بود که جنبه‌های تبلیغاتی این نشست برای ترامپ بسیار مهم بود؛ چرا که او درصدد است تا برای حل بسیاری از مسایل مجهول سیاست خارجی آمریکا شخصاً ورود پیدا کند و آن‌ها را حل کند. در سوی مقابل برای روسیه و پوتین موضوع رفع تحریم‌ها، به‌مثابه اصلی‌ترین هدف از اولویت اصلی برخوردار بود. با این وجود، بسیاری از نمایندگان کنگره و سنا از هر دو حزب آمریکا به‌ویژه پس از برگزاری انتخابات میان دوره‌ای کنگره در ماه نوامبر ۲۰۱۸، وضع تحریم‌های بیشتر علیه روسیه را به‌دلیل آنچه آنان اقدامات بی‌ثبات‌کننده می‌دانند، خواستار شدند. تهیه لایحه جامع سیاست‌گذاری دفاعی زیر نظر جان مک‌کین - رئیس وقت کمیته نیروهای مسلح آمریکا در سنا - انعکاس این مسئله بوده است. در همین ارتباط جیمز ماتیس طی نامه‌ای به مک‌کین ضمن آنکه اقدامات روسیه را بی‌ثبات‌کننده و تجاوزگرانه برشمرد، اما درخواست کرد تا به وزارت خارجه آمریکا اجازه دهند در صورتی که پای منافع راهبردی در روابط با کشورهایی که در حال رفتن به سمت ارتباطات نزدیک‌تر با آمریکا هستند اما همچنان

وابستگی تجهیزاتی به روسیه دارند در میان باشد، آن‌ها را از تحریم‌های روسیه معاف کند (McLeary, 2018).

الگوی راهبردی حاکم بر روابط روسیه و آمریکا در دوره ترامپ

ویژگی اصلی روابط آمریکا و روسیه در دوره ترامپ انجام کنش بر اساس عقلانیت راهبردی است؛ این الگو زمینه لازم را برای تبدیل فضای تعارض به رقابت در عین تعامل میان دو کشور به وجود آورده است. چنین رویکردی را می‌توان در سند امنیت ملی دونالد ترامپ درباره الگوی کنش با کشورهای تجدیدنظرطلب همچون روسیه مشاهده کرد. انتشار سند امنیت ملی دونالد ترامپ در ۱۷ دسامبر ۲۰۱۷ بیانگر این واقعیت است که ایالات متحده هنوز از رویکردهای یکجانبه در نظام جهانی در حال گذار بهره می‌گیرد. در سوی مقابل الگوی رفتاری روسیه به گونه‌ای است که معادله همکاری تاکتیکی محدود بر اساس نشانه‌هایی از چندجانبه‌گرایی و موازنه با ایالات متحده را در دستور کار خود قرار خواهد داد. در چنین شرایطی طبیعی به نظر می‌رسد که ابتکار عمل ترامپ، زمینه بازتولید روابط کشورهای جهان غرب با روسیه را فراهم سازد. در واقع دونالد ترامپ حتی از اجرای کامل سیاست‌های تحریم اقتصادی علیه روسیه و در چارچوب «قانون کاتسا» خودداری کرده است.

دونالد ترامپ از سازوکارهای محدودکننده قدرت منطقه‌ای و راهبردی روسیه در حوزه پیرامونی بهره گرفته است. سند امنیت ملی دونالد ترامپ در مقابله با روسیه به‌عنوان قدرت تجدیدنظرطلب تلقی می‌شود. به همین دلیل است که بعد از گسترش بحران اوکراین، زمینه برای محدود کردن تحرک اقتصادی و ژئوپلیتیکی روسیه در نظام جهانی به وجود آمد. الگوی رفتاری آمریکا در برخورد با روسیه را باید در قالب سازوکارهایی همانند محدودسازی و کنترل نگریت. دونالد ترامپ در سند امنیت ملی دسامبر ۲۰۱۷ به این موضوع اشاره دارد که روسیه به گونه تدریجی، موقعیت خود را در سیاست بین‌الملل ارتقاء داده است. ترامپ از روسیه به‌عنوان بازیگری یاد می‌کند که معادله قدرت جهانی را در فضای تجدیدنظرطلبی قرار داده است. بر اساس چنین نگرشی است که می‌توان نشانه‌هایی از رقابت بازیگرانی را ملاحظه کرد که در شکل‌گیری بحران‌های منطقه‌ای،

نقش تعیین‌کننده و اثرگذار داشته‌اند. آمریکا و روسیه در ۷۰ سال اخیر دارای بیشترین پیشینه رقابت‌های تاریخی، ژئوپلیتیکی و راهبردی بوده‌اند. تحریم‌های اقتصادی آمریکا و اروپا به‌عنوان چالشی بنیادین در برابر امنیت ملی و سیاست منطقه‌ای روسیه به حساب می‌آید. طبیعی است که روسیه با چنین سازوکارهایی مقابله خواهد کرد. مقابله روسیه با تحریم‌ها و محدودیت‌های بین‌المللی آمریکا، ماهیت ساختاری داشته که مبتنی بر نشانه‌هایی از سنت روابط گذشته روسیه با بازیگران اصلی سیاست بین‌الملل به حساب می‌آید. مجموع عوامل حاکی از آن است که در کنار برخی از زمینه‌های همکاری میان روسیه و آمریکا، اختلافات آن‌ها در دوره ترامپ در سطوح دو جانبه‌ای، منطقه‌ای و بین‌المللی افزایش یافته است و به‌نظر می‌رسد این روند در دوره ریاست جمهوری ترامپ تشدید خواهد شد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادهای رسانه‌ای

اختلافات آمریکا و روسیه در دوره معاصر بخشی از ویژگی‌های روابط میان دو کشور به‌شمار می‌رود. این ویژگی به‌واسطه موقعیت ساختاری آن‌ها در چارچوب نظام بین‌الملل می‌باشد. همان‌طور که همکاری‌های دو کشور ضرورتاً به‌نزدیکی راهبردی آن‌ها منجر نمی‌شود، اختلافات موجود در روابط آن‌ها نیز به‌معنای از بین رفتن همه مسیرهای ارتباطی دوسویه نمی‌باشد. در نتیجه مشاهده می‌شود که با توجه به وزن و موقعیت کشورها در نظام بین‌الملل، رفتار آن‌ها در قبال یکدیگر طراحی می‌شود. در این راستا رفتار ترامپ در خصوص روسیه نیز بر دو بُعد استوار بوده است: فشار مرحله‌ای و همکاری مقطعی. به این معنا که ترامپ برای حل بسیاری از مسایل بین‌المللی و حتی سیاست خارجی آمریکا بر همکاری روس‌ها حساب باز خواهد کرد، اما در عین حال ایجاد محدودیت بر رفتار راهبردی روسیه به‌مثابه عنصر تداومی در روابط دو طرف در دستور کار ترامپ قرار دارد.

در دوره ترامپ استفاده از تحریم‌های اقتصادی علیه روسیه با قوت پابرجا مانده است، به‌طوری‌که در تصویب لایحه بودجه سال ۲۰۱۹ بسیاری از موضوعات مربوط به تحریم‌های روسیه در اشکال مختلف آن مد نظر قرار گرفته است. حوزه‌های انرژی و صنایع دفاعی در کنار تحریم‌های دیپلماتیک از جمله مواردی هستند که در دوران ترامپ ضمن تبعیت از

روندهای پیش از او، ساختارهای جدیدتری در طراحی آنها مورد استفاده قرار می‌گیرند. تحریم‌های روسیه توسط آمریکا فرصت مناسبی به‌ویژه از بعد ایجاد همگرایی رسانه‌ای میان رسانه برون‌مرزی ایران و روسیه در تبلیغات علیه هژمونی آمریکا فراهم می‌سازد. در این خصوص، رویکردهای کلان رسانه‌ای برای دستگاه برون‌مرزی رسانه ملی در مورد روابط روسیه و آمریکا را می‌توان این‌گونه سامان‌بخشی کرد:

۱. پیشنهاد می‌شود بر این موضوع تاکید شود که روابط دو کشور در دوره ترامپ از نوسانات زیادی برخوردار خواهد بود. چرا که در ابعاد داخلی و دیپلماتیک، سایه روسیه‌هراسی و شائبه‌های ناشی از دخالت روسیه در انتخابات سال ۲۰۱۶ آمریکا در افکار عمومی و رسانه‌های آمریکایی مکرراً بازتولید می‌شود و تا مشخص شدن نتایج این ابهامات، فضای عمومی درباره روابط با مسکو به‌یقین نخواهد رسید. از سوی دیگر تحریم‌های یک‌جانبه آمریکا درباره مقامات، شرکت‌ها و بانک‌های روسی از منظر نخبگان کرملین به‌مثابه استفاده از ابزار اجبارآمیز در صحنه سیاست بین‌الملل محسوب می‌شود. بنابراین درصدد هستند تا به جای پذیرش تصمیمات واشنگتن، رویکرد کنش متوازن مبتنی بر پاسخ‌های مرحله‌ای را از خود به نمایش بگذارند.

۲. با توجه به استمرار بحران‌هایی همچون اوکراین و سوریه، لازم است تا نشان داده شود فضای رقابتی دو کشور در درجه‌ای از همکاری‌های تاکتیکی تا منازعات محدود در نوسان است. در موضوعاتی همچون بحران سوریه شرایط به‌گونه‌ای مشابه اما با نمایی متفاوت به‌پیش خواهد رفت. چرا که برآوردها از راهبرد ترامپ نشان می‌دهد اولویت واشنگتن همکاری مقطعی با روسیه برای حل برخی بحران‌ها و کاهش هزینه‌های آمریکا در اهداف تاکتیکی و راهبردی است و نه حل و فصل اختلاف‌ها در رابطه دوجانبه.

۳. با حضور کارشناسان مسایل راهبردی ابعاد مختلف خروج آمریکا از پیمان منع به‌کارگیری موشک‌های هسته‌ای میان‌برد در دوره ریاست جمهوری ترامپ به‌ویژه تاثیر آن بر افزایش تعارضات میان مسکو و واشنگتن مورد بررسی قرار گیرد.

۴. لازم است تا برنامه‌ای با دعوت از متخصصان امور حقوق دیپلماتیک پیرامون اقدام غیرقانونی و خلاف پروتکل‌های دیپلماتیک بین‌المللی در بازرسی از کنسولگری‌های روسیه در شهر سان‌فرانسیسکو و نقض مصونیت دیپلماتیک کارکنان این مرکز روسیه توسط پلیس آمریکا تهیه شود.

۵. با دعوت از کارشناسان حقوق بین‌الملل، به ابعاد و آثار مخرب سند بازبینی وضعیت هسته‌ای آمریکا که در آن بر عملیاتی کردن تسلیحات اتمی در دوره جدید تاکید شده است، برنامه‌های تخصصی تولید گردد.
۶. توصیه می‌شود تا یک برنامه کارشناس محور و مستند در خصوص ابعاد غیرعادلانه وضع تحریم‌های یکجانبه آمریکا علیه سایر کشورها که در دوره ترامپ نیز نسبت به کشورهای همچون روسیه و ایران دنبال گردیده است، تهیه و خط سیر این راهبرد مورد پوشش قرار داده شود.
۷. در برنامه‌هایی که با حضور کارشناسان اقتصادی تولید می‌شوند، بر این نکته تاکید گردد که اقدام ترامپ از وضع تعرفه‌ها بر واردات فولاد و آلومینیوم نسبت به کشورهای همچون روسیه، به‌عنوان نماد حمایت‌گرایی اقتصادی و نشانه‌ای از داروینیسیم ملی‌گرا در حوزه اقتصاد محسوب می‌شود.
۸. ضمن اشاره به چرایی تصویب لایحه جامع سیاست‌گذاری در سنای آمریکا طی یک برنامه‌ای کارشناس محور با حضور متخصصان بازارهای تسلیحاتی جهانی، نسبت به تاثیر این لایحه بر مبادلات و قراردادهای تسلیحاتی رقابتی همچون روسیه در عرصه بین‌المللی یک برنامه مفصل راهبردی نظامی تولید گردد.
۹. با حضور کارشناسان اقتصاد بین‌الملل و متخصصان حوزه تحریم، یک برنامه گفتگو محور با موضوع چگونگی واکنش و پاسخ روسیه به تحریم‌های وضع شده توسط ایالات متحده تهیه و براساس آن یک الگوی مشخص از پاسخ‌های مسکو نسبت به این تحریم‌ها طراحی و به نمایش گذاشته شود.
۱۰. ضمن تهیه یک برنامه با محوریت موضوعات حقوق بشری، از زبان حقوقدانان مدعو این نکته مطرح شود که تصمیم ترامپ برای خروج از شورای حقوق بشر سازمان ملل نشان‌دهنده این مسئله است که دولت آمریکا همواره درصدد آن بوده است تا از این شورا برای پیشبرد منافع خود استفاده کند. بنابراین در نتیجه خروج واشنگتن از این شورا به نوعی دچار خودانزوايي از سوی جامعه جهانی در موضوعات حقوق بشری قرار گرفته است.

منابع و مأخذ

منابع فارسی

- اندرسون، تیم (۱۳۹۶)، جنگ کثیف در سوریه؛ وا شنگتن، تغییر رژیم و مقاومت، (ترجمه مهدی هدایتی شهیدانی)، رشت: انتشارات دانشگاه گیلان.
- بهمن، شعیب (۱۳۹۳)، «بازیگران بحران اوکراین»، مجله سیاسی - راهبردی بصائر، ش ۳۴۰، سال ۳۱، صص ۶۱-۵۶.
- پرتو، امین (۹ اسفند ۱۳۹۳)، «تسلیح اوکراین توسط آمریکا: امکان‌ها و پیامدها»، موسسه مطالعات ایران و اوراسیا (ایراس)، تاریخ مشاهده: ۲۰ تیر ۱۳۹۷، قابل دسترس در:
<http://www.iras.ir>
- سیمبر، رضا و هدایتی شهیدانی، مهدی (۱۳۹۲)، «روندهای متحول در روابط روسیه و ایالات متحده آمریکا (مذاکره و همکاری، رقابت و تعارض)»، فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، سال ۱۹، شماره ۸۱، صص ۸۷-۵۹.
- متقی، ابراهیم (۱۳۹۲)، «تحول رهیافت موازنه قدرت در نظم‌های منطقه‌ای؛ هویت‌گرایی در برابر ساختار‌گرایی»، فصلنامه راهبرد، سال ۲۲، شماره ۶۷، صص ۱۹۲-۱۶۵.
- هدایتی شهیدانی، مهدی (۱۳۹۵)، «تبیین الگوهای رفتار رقابتی و همکاری‌جویانه قدرت‌های بزرگ در تعارضات منطقه‌ای؛ مطالعه موردی در منطقه غرب آسیا»، مجموعه مقالات اولین کنفرانس امنیتی تهران، جلد دوم، صص ۳۲-۱۵.

منابع انگلیسی

- Ali, Idrees, and Polityuk, Pavel (2017), "Defense Secretary Mattis promises support to Ukraine, says reviewing lethal aid", **Reuters**, 24 Aug 2017, available at: <https://www.reuters.com/article/us-usa-ukraine-mattis/defense-secretary-mattis-promises-support-to-ukraine-says-reviewing-lethal-aid-idUSKCN1B415F>
- **CBS news** (2018), "Trump interview: "I would" hold Putin responsible

- for election interference meddling”, 18 July 2018, available at: <https://www.cbsnews.com/news/trump-on-whether-he-holds-putin-responsible-i-would-because-hes-in-charge-of-the-country/>
- **Guardian** (2017), “It’s an honour to be with you’– Trump and Putin meet at G20 in Hamburg”, 7 Jul 2017, available at: <https://www.theguardian.com/world/2017/jul/07/donald-trump-and-putin-exchange-handshake-at-g20-summit-in-hamburg>
  - Majumdar, Dave (2017), Russia's Dangerous Nuclear Forces are back , **National Interest**, 14 Feb 2017, available at: <https://nationalinterest.org/blog/the-buzz/russias-dangerous-nuclear-forces-are-back-19442>
  - McLeary, Paul (2018), “Mattis Makes New Plea to HASC for Russian Sanctions Relief”, **Breaking Defense**, 25 July 2018, available at: <https://breakingdefense.com/2018/07/mattis-makes-new-plea-to-hasc-for-russian-sanctions-relief/>
  - Mehta, Aeron and Gould, Joe (2018), “Ukraine officially cleared to buy Javelin weapons”, **Defense News**, 1 March 2018, available at: <https://www.defensenews.com/global/europe/2018/03/01/ukraine-officially-cleared-to-buy-javelin-weapons/>
  - **Moscow Times** (2018) 'Aggressors Will Be Annihilated, We Will Go to Heaven as Martyrs,' Putin Says, 19 Oct 2018, available at: <https://themoscowtimes.com/news/aggressors-will-be-annihilated-we-will-go-to-heaven-as-martyrs-putin-says-63235>
  - **NDS** (2018), National Defense Strategy of the United States of America, Washington DC.
  - **NPR** (2018), Nuclear Posture Review, Department of Defense of the United States, Washington DC.
  - **NSS U.S.** (2017), National Security Strategy of the United States, Washington DC.
  - **Sputnik** (2017a), “US Imposes Sanctions against 8 Russian Companies”, 25 March 2017, available at:

<https://sputniknews.com/world/201703251051965233-us-russia-sanctions/>

- **Sputnik** (2017b), "Europe Must Be Interested in Improvement of Russian-US Relations - German FM", 31 Dec 2017, available at: <https://sputniknews.com/world/201712311060440926-russian-us-relations/>
- Stolberg, Sheryl Gay (2017), "Senate passes \$700 Billion Pentagon Bill, More Money than Trump sought", **NY times**, 18 Sep 2017, available at: <https://www.nytimes.com/2017/09/18/us/politics/senate-pentagon-spending-bill.html>
- **World Affairs** (2018), "Mattis Sees No Change in Russian Military Capability despite Putin's Speech", 13 March 2018, available at: <https://dod.defense.gov/News/Article/Article/1463160/mattis-sees-no-change-in-russian-military-capability-in-light-of-putins-speech/>

۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱

- **Газета.ru** (2017), "России объявлена полноценная торговая война", 02 августа 2017, доступна на: <https://ria.ru/politics/20170802/1499650356.html>
- **Коммерсантъ** (2018) Чем известен Сергей Скрипаль, 06 Марта 2018, доступна на: <https://www.kommersant.ru/doc/1409946>
- **МИД РФ** (2018), "Комментарий Департамента информации и печати МИД России в связи с публикацией новой ядерной доктрины США", 03 февраля 2018, доступна на: http://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/3054726